

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS

**«ЕЛ РУХЫ: ТӘҮЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АҚПАРАТТЫҚ МЕДИА КЕҢІСТІГІ»
атты ҳалықаралық ғылыми-дістемелік конференцияның
ЖИНАФЫ**

СБОРНИК

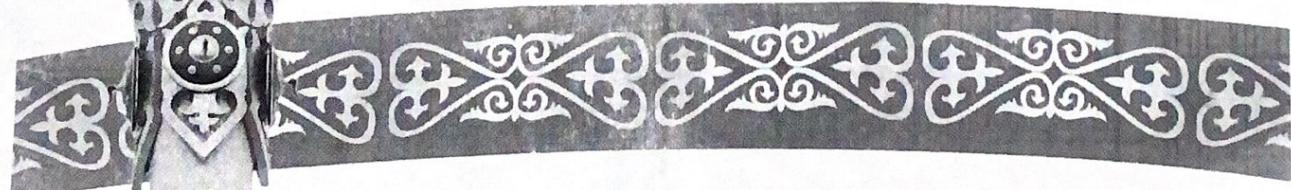
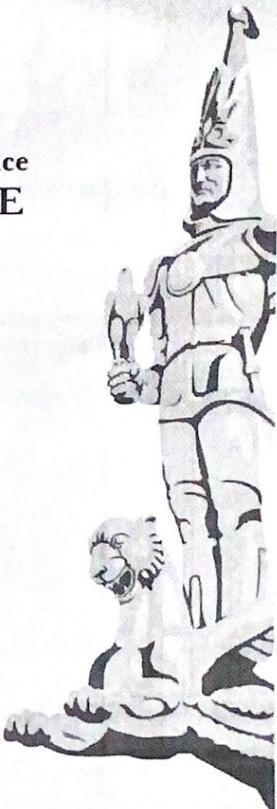
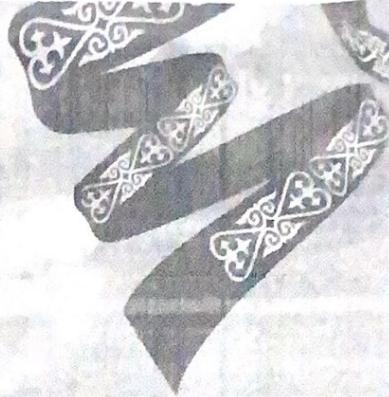
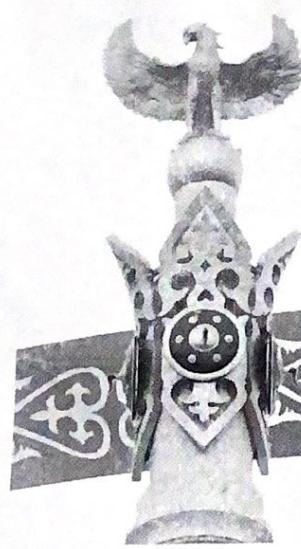
международной научно-методической конференции
**«ЕЛ РУХЫ: ИНФОРМАЦИОННОЕ МЕДИАПРОСТРАНСТВО
НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА»**

COLLECTION

of the International scientific and methodological conference
**«EL RUKHY: INFORMATION MEDIASPACE
OF INDEPENDENT KAZAKHSTAN»**

Астана, Алматы

22 жетекшін 2021 жыл

V

Международная научно-методическая конференция
«ЕЛ РУХЫ. ИНФОРМАЦИОННОЕ МЕДИАПРОСТРАНСТВО НЕЗАВИСИМОГО КАЗАХСТАНА»

ратты ұснына бастады. Рейтерс мәлімдеуінше, агенттік әлемнің 85-тен астам елінде және АҚШ-тың 50 штатында вакциналардың колжетімділігі мен заңдылығына көзісты сауалдарға жауап береді [14]. Мұндай құрылғылар алі де жетілдіруді талап етсе де, қолданысы кеңейіп, танымалдылығы арта беретін анық.

Технологиялардың дамуы аудиторияга ұснылатын контентті түрлендіруге де мүмкіндік береді. Мысалы, The Associated Press агенттігі 2019 жылы экологиялық мәселелерді зерттеуге бағытталған Nekton зерттеу тобы үйимдастырыған гылыми жобага көзісты. Үнді мұхиттының 200 м. терендігінен тікелей эфирде жоғары сапалы бейне таратқан агенттік мұндай контент ұсынған алғашқы редакция болды. Бұл ретте журналисттер заманауи камералар мен жарықтандыру жүйесін қолданды [15]. Бұл қазіргі таңда журналист максат-міндеті анық болған жағдайда кез-келген ойды, жобаны жүзеге асыруға болатынын дәлелдейді.

Корыта келсек, жаңа технологиялар қазіргі таңда редакция қызметінің кез-келген сатысында қолданылып, мүмкіндіктерін кеңейтуде. Сол мүмкіндіктерді пайдалануда қазақстандық редакциялар да батылдық пен белсенділік танытса, еліміздегі медиа саласының дамуына қосқан бір үлесі болар еді. Дегенмен, бұл ретте журналистің құқықтық, этикалық жауапкершілігіне көзісты жаңа мәселелер туында жатқанын ұмыттай, сол мәселелерді редакциялар ескеріп, өз этикалық кодекстерінде қамтып, журналистеріне жеткізе білуі де қажет.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Fanta A. Putting Europe's Robots on the Map. University of Oxford, 2017
2. Marconi, Francesco; Siegman, Alex. The Future of Augmented Journalism: A guide for newsrooms in the age of smart machines, Associated Press, 2017.
3. O Boyd-Barrett, T.Rantanen. The Globalization of news.
4. Рейтерс. Reuters News Tracer – Reuters News Agency (reutersagency.com) 15.05.2017
5. Рейтерс. The cybernetic newsroom: horses and cars | Reuters 12.03.2018
6. Associated Press. AP to automate men's college basketball game previews using Automated Insights 8.02.2019
7. Кульчицкая Д.Ю., Фролова Т.И. Компьютерные алгоритмы в работе российских информационных агентств (на примере ИА «Интерфакс» и «ТАСС»). Вестник Московского Университета. Серия 10. ЖУРНАЛИСТИКА. 2020, № 1.
8. Konstantin Nicholas Dörr, Katharina Hollnbuchner. Ethical challenges of algorithmic journalism. Digital Journalism. Volume 5, 2017, Issue 4, p. 404-419.
9. Weeks Lin. Media Law and Copyright Implications of Automated Journalism, Jipel No. 1, Vol.4, 2014
10. Ethical Journalism Network. An ethical checklist for robot journalism – Ethical Journalism Network. 15.03.2019
11. Ess Charles. Digital Media Ethics. Polity Press, 2020
12. American Society of Business Publication Editors. «AP's Tom Kent: The Time Has Arrived For Robotics Journalism Ethical Checklist». AP's Tom Kent: The time has arrived for robotics journalism ethical checklist – American Society of Business Publication Editors (asbpe.org) 3.05.2015.
13. Рейтерс. Reuters becomes first global news provider to offer content on Google News Showcase | Reuters 22.01.2021
14. Рейтерс. Reuters data to power new COVID-19 vaccine experience on Amazon Alexa worldwide – Reuters News Agency (reutersagency.com) 30.03.2021
15. Associated Press. AP pioneers new form of live underwater broadcasting on Indian Ocean science mission 12.03.2019

**БҮКІЛТҮРКІЛІК МӘДЕНИ-АҚПАРАТТЫҚ ҚЕҢІСТІК:
КОНВЕРГЕНЦИЯ ЖӘНЕ ИНТЕГРАЦИЯ МӘСЕЛЕЛЕРИ**

Ғалия Майкотова
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың
Баспасөз және электронды БАҚ кафедрасының доценті, ф.г.к.

Әсел Әлім
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың
Баспасөз және электронды БАҚ кафедрасының ага оқытушысы

Халқымызда «Бармасаң, келмесен – жат боларсың» деген сөз бар. Барыс-келіс, алыс-беріс, әсіре-се білім саласындағы ынтымақтастық бауырластықтың болашағы үшін аса маңызды. Сондықтан бұл тақырып бүкілтүркілік мәдени-ақпараттық қеңістіктіке тоқсаныншы жылдардан бастап котеріліп келеді. Осы ретте 2013 жылы Түрік кеңесінің мұрындық болуымен Түркі университеттер одагының

дын тілі негізінде қалыптасуы мүмкін» деп жазылған екен. Ол кезде жазба әдебиет мейлінше жақын болғандыктан зиялыштар да бірін-бірі еркін оқып, түсіне беретін. Дегенмен, бұл жоба діттеген жеріне жете алмады. Кеңестер одагы жүйелі жұмыс жасады, ұлттардың әдеби тілдері қалыптасты. Бұл орайда пікірім, қазіргі түрлілігім – біздің байлығымыз. Диалектілердің өзі үлкен казынамыз. Негізінде, түркі тілдері бір-бірен аса алшақ жатқан жок. Құлак үйренісе келе, түбір сөзге дең қойса, тамырлас жүрт бір-бірін түсіне кетеді. Әсіресе қазақ және түркі тілін белсін кісі түркі алемінде тімшашызы жүре береді» – дейді.

Жалпы, көк байрак – күллі түркінің рәмізі. Қоңа түріктер өздерін қоктен тарадық деп есептеген. Оның үстіне, көк – Қазақстан байрағының түсі. Қазақстан – Қеңесте жетекші ел, Тұнғыш Елбасы да Қеңестің құрушысы. Осыған байланысты тудың түсіне мүше мемлекеттер карсылық танытқан жок. Кок туда күн орналасқан, бұл Қазақстан мен Қыргызстан туынан алынды. Оның ортасында ай мен жұлдыз бейнеленді, бұл да Түркия мен Эзербайжан туларынан алынды. Сондыктan бұл ту бір жағы түркі ынтымақтастырының рәмізі сияқты. Түркия және Қазақстан Президенттері Қеңестін Стамбулдағы кенессіне арнайы келіп, туды көтеру салтанатына қатысты. Сонда Елбасы «бүтін көкке көтерілген көк байрағымыз әрқашан тек бінктे желбірей берсін» деген тілек айтты.

Түркі кеңесі – туыс мемлекеттердің терезесі тен ұйымы. Тіпті Кеңесті бірнеше түркі мемлекеттің саналы түрде құрган тарихтағы алғашқы ұйымы деп бағамдауға болады. Мұнда қатысушы елдердің ойлары да, дауыстары да бірдей. Дегенмен сарапшылар Қазақстанның Тұнғыш Президентін Кеңестің бас архитекторы деп бағалац, Қазақстанның Кеңесінің ықпталды мүшесі ретінде көреді. Мұнда Түркі Академиясының, Түркі Кеңесінің, ТүркПА және Ақсақалдар кеңесінің Елбасының ұсынысымен құрылты негізгі фактор болып есептеледі. Содан болар, Түркия Президенті Абдулла Гүл мен Премьер-министр Режеп Таип Ердоған Елбасын «туркі әлемінің дуайені һәм жетекшісі» ретінде бағалады. Жалпы, Түркій-ға Қазақстан азаматының Бас хатшы болуы, Түркі Академиясының Астанада орналасуы және ТүркПА Бас хатшылығының Қазақстан жағына етуі де еліміздің түркі әлеміндегі ықпалын арттыра түспек. Сол сияқты еліміздегі сарапшылар мен ғалымдардың түркі әлеміндегі белсенділігі арта түседе. Осы ретте Түркі-Азия стартегиялық зерттеу орталығының жиыны да көп міндеттерді атқарып отыргандығы куантады.

Отарлық қамытын киіп есесі кеткен, алапат аштық пен репрессияда қынадай қырылған, құндылықтарынан көз жазып мәңгүрттенген қоғам етемендікпен бірге ес жиып, еңсе тіктеді. Мұнда Астананың ықпалы ерекше. Жаңа байтақ арқылы қазақ «елдің иесі, жердің киесін» танытты. Жаңа астанамен бірге Ақмола – казаққа, казак та калалық ұлтка айналды. Ол бүйіргі тірлікке жан бітірді, сананы сілкіндіріп, сенімді үялатты. Сонымен қатар, «Болашақ», «Мәдени мұра», «Нұрлы көш» сынды бағдарламалар жаңа сана қалыптастыруға ықпал етуде. Ойды отарсыздандыру үрдісін казақ еліндегі қазақ тілі мен казақ мәдениеті толық салтанат құрганға дейін үздіксіз жалғаса береді. Қазір казақ дамудың ушинші сатысына көтерілді. Ұлт ретінде ұйысқан халқымыз кастерлі Тәуелсіздігімізбен бірге ұлыс ретінде де орнысты. Енді казақ елі Ұлы дала өркенистін жаңғырту дәүіріне қадам басты. Бұл ретте ұлыс – ұлттың бекем сауыты, сыртқы сипаты; мемлекет болу арқылы халық құндылықтарын сактап, дәстүрін жағасырылады.

Ал «Мәңгілік Ел» мұратын қайта жалғау үшін ұлттың ұлы өркениеті жанғыруы тиіс. Өркениетке айналмаған ұлыстың ерісі тар болады. Біз Ұлы өркениет жасағанбыз, демек болашакта оны заманга лайықтап жанғырта аламыз! Бұл орайда қаперде үстайтын бір жайт, тарихи тамырымыз тайпаларға барып тіреледі. Тарыдай шашырап кеткен туыс жүргіттың өзегін құрайтын бұл іргелі ру-тайпалар өзге елде жұтылып кеткенімен қазак жерінде қаз-қалпында сакталып қалған. Сондыктан казак елінің Ұлы көштердің қайнар бастауы, жадыны жанғыртушы карашанырағы ھем күллі дала өркениетінің жауапкершілігі жүктелген ата-жұртты екенін ұмытпаған абзal!

Әдебиеттер:

1. Назарбаев Н. Тарих толқынында. – Алматы, «Жібек жолы» баспа үйі, 2010. –232 б.
 2. Қазақстандағы ақпараттық үдерістер: тәуелсіздікты нығайтудағы БАҚ ролі. Халықаралық ғылыми тәжірибелік конференция материалдары. Қазақ газеттері. А.: 2002, 475 б.
 3. Бас редактор: Ерлан Сыдыков. «MANGI EL» халықаралық ғылыми-копшылк тарихи журналы, – Алматы, «Pride Print», баспасы, 2013. – 108 б.
 4. Гумилев Л. Конс түрктер. – Алматы: «Білім» баспасы, 1994.
 5. Құтлған Тоныққөй: Ежелгі түркі руи жазбалары [Әдеби нұсқасын жасаған Қадыр Мырза Әли]. – Алматы: «Ол-ке» баспасы, 2001. – 144 б.
 6. Сыздыков С.М., Селиверстов С В., Сыздыкова Ж.С., Джфересой Н., Кара А., Қабылдинов З.Е. Н.Назарбаевтың Еуразиялық идеясы және түркі кеңістігі. Ұжымдық монография. – Астана: «Сарыарқа» баспасы, 2011. – 404 б. [орыс тіліндегі]